

Jan Sieg

"Deus semper maior : Theologie der Exerziten", Erich Przywara, München 1964 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/3, 189

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jemniczym zbrataniem „dwóch światów”. Autorka cytuje św. Jana Bosco, który zwykł był mówić: „Wychowuję moich chłopców na placu gier” (s. 57).

Jednym z celów zabawy jest wprowadzanie do uczestnictwa w życiu dorosłych; dzieci tak chętnie grają różne role. Należy im umożliwić przeżywanie rzeczywistej roli aktywnego członka rodziny: już dwuletnie dziecko może pełnić stałą funkcję przynoszenia tatusiowi pantofli domowych i gazety, trzyletnie — sprzątania swego kącika, czteroletnie — dokonywania prostych zakupów itd. W tym miejscu nasuwa się obawa, że w naszym kraju niewielka liczba dzieci ma szczęście odbywania podobnych pożytecznych zabaw. Godna polecenia jest zachęta, by dzieci reperowały i odnawiały swoje dawne zabawki, aby obdarować nimi uboższych kolegów.

Obie książeczki stanowią istną kopalnię doskonałych obserwacji oraz życiowo przydatnych wskazań pedagogicznych.

Ks. Janusz Tarnowski, Warszawa

ERICH PRZYWARA SJ, *Deus semper maior. Theologie der Exerzitien*, Wien—München 1964, Verlag Herold, t. I—II, s. 526+414.

Pierwsze trzatomowe wydanie tego dzieła ukazało się w latach 1938—1941. Większa część nakładu uległa jednak zniszczeniu podczas pożaru magazynów wydawnictwa Herdera w czasie bombardowania Fryburga Badeńskiego. Nowe wydanie przygotowało wiedeńskie wydawnictwo Herold, a autor wprowadził tylko niewielkie zmiany i dodał późniejszy artykuł (t. II, 355—378).

Dzieło posiada duże znaczenie dla poznania postawy duchowej Przywary, który w okresie międzywojennym wywierał niemały wpływ na rozwój katolickiej myśli filozoficznej i teologicznej w Niemczech. Publikacje Przywary wykazują osobowość ukształtowaną na *Ćwiczeniach duchownych* św. Ignacego Loyoli.

Autor jest myślicielem oryginalnym, opierającym się przede wszystkim na etymologii słów i po mistrzowsku posługującym się w analizie tekstów metodą dialektyczną. Za punkt wyjścia rozważań bierze tekst książeczki *Ćwiczeń duchownych*, ściśle trzymając się jej układu. Tekst ten objaśnia przez konfrontację z wyjątkami Pisma św. Przywara bardziej interesuje się etymologią przytaczanych słów niż teologią cytowanego autora natchnionego.

Rozważania swe Przywara rozpoczyna od zdania wyjętego z *Ćwiczeń duchownych*, do którego dołącza swe sztuczne konstrukcje, dochodząc do nich drogą werbalnych i dialektycznych skojarzeń. Urywki prostego tekstu *Ćwiczeń duchownych* doznają przez to poszerzenia i wzbogacenia, przede wszystkim dzięki kontaktowi ze Starym i Nowym Testamentem. Powstała w ten sposób mozaika przytoczeń nasuwa czytelnikowi niemałe trudności i utrudnia śledzenie myśli autora.

Podtytuł *Teologia ćwiczeń* zdaje się obiecywać pogłębioną i uporządkowaną syntezę nauki *Ćwiczeń duchownych*. Tymczasem czytelnik, który zdobędzie się na wielki trud przeczytania dzieła, zamiast światła końcowej syntezy teologicznej znajdzie tylko liczne drogowskazy dla samodzielnej refleksji teologicznej.

Ks. Jan Sieg SJ, Kraków

ERICH PRZYWARA SJ, *Alter und Neuer Bund. Theologie der Stunde*, Wien—München 1956, Verlag Herold, s. 544.

Książka zawiera przemowy autora z okresu ostatniej wojny. Przywara wykazuje, że zasada tworzenia nowego na gruzach starego (Iz 43, 19; 2 Kor